

Polscy migranci i ich starzejący się rodzice

*Pamięci
Babci Emilii*

Łukasz Krzyżowski

Polscy migranci i ich starzejący się rodzice

Transnarodowy system opieki
międzygeneracyjnej

Wydawnictwo Naukowe
SCHOLAR

Recenzent:

dr hab. profesor UB Małgorzata Halicka

Redaktor prowadząca:

Anna Raciborska

Redakcja i korekta:

Magdalena Pluta

Projekt okładki:

Agata Wajer-Gądecka

Copyright © 2013 by Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

Wydanie książki dofinansowane przez

Akademii Górniczo-Hutniczą im. Stanisława Staszica w Krakowie

(dotacja podmiotowa na utrzymanie potencjału badawczego, nr 11.11.430.149)

oraz ze środków Narodowego Centrum Nauki

ISBN 978-83-7383-683-9

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

ul. Krakowskie Przedmieście 62, 00-322 Warszawa

tel./faks 22 826 59 21, 22 828 95 63, 22 828 93 91

dział handlowy: jak wyżej, w. 105, 108

e-mail: info@scholar.com.pl; <http://www.scholar.com.pl>

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (*Stanisław Beczek*)

Druk i oprawa: Mazowieckie Centrum Poligrafii

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
------------------------	---

ROZDZIAŁ 1

Starość i migracje jako wyzwania demograficzne XXI wieku	14
1.1. Starość i starzenie się jako przedmiot refleksji socjologicznej	14
1.1.1. Starzenie się jako globalny proces demograficzny XX i XXI wieku	14
1.1.2. Dlaczego społeczeństwa się starzeją?	18
1.1.3. Portret demograficzny osób starszych w Polsce	20
1.1.4. Relacje międzygeneracyjne – solidarność, napięcia i konflikty	22
1.1.5. Relacje międzygeneracyjne a opieka rodzinna nad osobami starszymi	31
1.2. Migracje i opieka nad osobami starszymi	36
w transnarodowych przestrzeniach społecznych	36
1.2.1. Relacje transnarodowe i transnarodowe przestrzenie społeczne	37
1.2.2. Transnarodowość, starość i opieka	44
1.3. Podsumowanie	52

ROZDZIAŁ 2

Starość, relacje międzygeneracyjne i migracje a metodologia badań własnych	53
2.1. Metoda etnograficzna w badaniu migracji, starości i relacji	53
międzygeneracyjnych	53
2.1.1. Etnografia w badaniach starości i relacji międzygeneracyjnych	56
2.2. Etnografia wielostanowiskowa	58
2.2.1. Transnarodowość i nacjonalizm metodologiczny	58
2.2.2. Etnografia wielostanowiskowa a badania własne	59
2.2.3. Uzasadnienie wyboru „stanowisk” do badań etnograficznych	60
2.2.4. Etapy realizacji badań terenowych, strategie doboru próby	69
oraz zastosowane techniki badawcze	69
2.3. Podsumowanie	74

ROZDZIAŁ 3

Polska kultura opieki i migracji	77
3.1. Kultura opieki rodzinnej w Polsce. Systemowy i kulturowy kontekst relacji	77
międzygeneracyjnych w rodzinie	79
3.2. Praktyka opiekowania się wnukami	87
3.3. Opieka dorosłych dzieci nad starymi rodzicami	91
3.4. Kultura opieki rodzinnej (stacjonarnej) w Polsce	94
3.5. Migracje jako strategia zapewniania bezpieczeństwa socjalnego rodziny	99
3.6. Kultura migracji, strategie migracyjne a opieka i bezpieczeństwo socjalne	107
rodziny	107
3.7. Podsumowanie	110

ROZDZIAŁ 4

Transnarodowa sieć rodzinna.

Migranci i ich starsi rodzice	112
4.1. Historie migracyjne, motywacje i strategie mobilności międzynarodowej . . .	113
4.1.1. Częstotliwość i długość pobytu migrantów w Polsce	119
4.1.2. Motywacje, decyzje migracyjne oraz zarządzanie transnarodowym życiem	121
4.2. Transnarodowa sieć rodzinna. Warunki życia badanych migrantów	125
4.2.1. Sytuacja społeczno-ekonomiczna badanych migrantów	125
4.2.2. Struktura, warunki życia i dynamika rodzin badanych migrantów . . .	129
4.3. Warunki życia rodziców migrantów	134
4.4. Podsumowanie	140

ROZDZIAŁ 5

Transnarodowa kultura opieki – praktyki społeczno-kulturowe,

postawy i konsekwencje realizacji zobowiązań rodzinnych	141
5.1. Bieg życia jednostki a dynamika zobowiązań międzygeneracyjnych. Wsparcie rodzinne w perspektywie starszych rodziców	142
5.1.1. Pomoc rodziców udzielana migrującym i niemigrującym dzieciom . .	146
5.2. Pomoc rodzicom udzielana przez dzieci. Podział prac opiekuńczych między rodzeństwem	152
5.3. Wymiary opieki transnarodowej	155
5.3.1. Monitoring sytuacji życiowej rodziców badanych migrantów. Nowe technologie komunikacyjne w życiu transnarodowej rodziny . .	156
5.3.2. Pomoc rzeczowa, praktyczna pomoc domowa, wsparcie w sprawach urzędowych oraz opieka osobista	163
5.3.3. Opieka osobista	165
5.3.4. Pomoc w załatwianiu spraw urzędowych	167
5.3.5. Praktyczna pomoc domowa	167
5.3.6. Pomoc finansowa	169
5.3.7. Podział prac opiekuńczych w sieci rodzinnej	171
5.4. Polska kultura opieki – modyfikacje w transnarodowych przestrzeniach społecznych	173
5.5. Konsekwencje realizacji zobowiązań rodzinnych. Migranci w Islandii i ich starzy rodzice w Polsce	179
5.5.1. Wsparcie społeczne, ambiwalencje oraz nierówności	184
5.6. Podsumowanie	187

Zakończenie.

W kierunku transnarodowego systemu opieki międzygeneracyjnej	190
---	-----

Bibliografia	202
-------------------------------	-----

Spis tabel	219
-----------------------------	-----

Spis rycin	220
-----------------------------	-----

Aneks – Lista informatorów	221
---	-----

Nota o Autorze	226
---------------------------------	-----